

Handläggare: Per-Ove Mattsson
Telefon: 08-508 18 148

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2009-01-22

Brist på brådska – en översyn av aktivitets- ersättningen (SOU 2008:102)

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör

Per-Ove Mattsson
avdelningschef

Sammanfattning

En utredning har på uppdrag av regeringen granskat hur den statliga aktivitetsersättningen som infördes 2003 fungerat. Ersättningen, som kan beviljas personer med funktionsnedsättningar i åldern 19 till 29 år, har enligt utredningen inte haft förväntade effekter. Utredningen föreslår att den avskaffas och ersätts av en ny form av ersättning – sjukersättning till unga (SU) – som ska utgå till en snävare definierad målgrupp än den nuvarande aktivitetsersättningen. Utredningen föreslår även att arbetsförmedlingen ges ett tydligt ansvar för att unga personer med funktionsnedsättning erhåller stöd för att få en fast förankring på arbetsmarknaden.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag. En oro finns emellertid för att fler ungdomar ska bli beroende av försörjningsstöd när aktivitetsersättningen försvinner. I avvaktan insatser och mellan insatser kan behov av att söka försörjningsstöd uppstå. Arbetsförmedlingen måste därför få ytterligare ekonomiska resurser och kompetens för att kunna ge rätt insatser till denna målgrupp.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för vuxna.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från Farsta stadsdelsnämnd över den statliga utredningen "Brist på brådska – en översyn av aktivitetsersättningen" (SOU 2008:102). Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 31 januari.

Förslaget i sammanfattning

Den 1 januari 2003 infördes aktivitetsersättningen och ersatte därmed, tillsammans med sjukersättning, de tidigare försäkringsformerna sjukbidrag och förtidspension. Ersättningen kan beviljas personer mellan 19 och 29 år medan sjukersättning kan beviljas personer som är 30 år eller äldre. Syftet med en speciell ersättning för yngre personer var att de genom att medverka i olika aktiviteter skulle kunna utveckla sin arbetsförmåga för att på sikt kunna försörja sig själva genom arbete.

Utredningens resultat visar emellertid att syftet med ersättningen inte uppfyllts. Antalet unga som erhåller ersättning från sjukförsäkringssystemet har ökat i omfattning de senaste åren. Under 1995 "nybeviljades" 1 900 ungdomar förtidspension/sjukbidrag, vilket ska jämföras med år 2007 då 6 700 beviljades aktivitetsersättning. Samtidigt har ingen ökad sjuklighet i åldersgruppen kunnat märkas. Idag erhåller ca 22 000 personer aktivitetsersättning, vilket är en kraftig ökning.

Utredningen föreslår att aktivitetsersättningen avskaffas och att en ny form av ersättning införs – sjukersättning till unga (SU). Kriterierna för att beviljas SU utgår från nuvarande kriterier för att beviljas sjukersättning. En viktig skillnad är emellertid att SU endast ska kunna beviljas som hel ersättning. Detta innebär att endast den som för all överskådlig framtid helt bedöms sakna arbetsförmåga och inte heller bedöms kunna uppnå arbetsförmåga genom olika insatser kan beviljas SU.

Utredningen föreslår vidare att ungdomar som har en partiellt nedsatt arbetsförmåga ska få hjälp via arbetsförmedlingen att utveckla och/eller bibehålla sin arbetsförmåga.

SU ska avse samma åldersgrupp som dagens aktivitetsersättning, det vill säga personer mellan 19 och 29 år, och utges med samma ersättningsnivåer som den nuvarande aktivitetsersättningen. Till skillnad från aktivitetsersättningen ska SU inte vara tidsbegränsad utan utges tills vidare. Ersättningen ska däremot kunna dras in om den enskilde får väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Utredningen betraktar införandet av SU som en temporär lösning och anser att det är nödvändigt med en mer genomgripande reform vad gäller försörjningssituationen för personer som har så omfattande medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar att de aldrig kan arbeta. I dag får dessa personer sin försörjning genom sjukförsäkringens garantinivåer, vilket skapar livslång fattigdom.

Med anledning av detta anser utredningen att dessa personer behöver få sin försörjning på annat sätt än genom sjukförsäkring och med en ersättningsnivå som ger möjlighet till goda levnadsvillkor. En sådan ersättning bör kopplas till de mål som finns för politiken för funktionsnedsatta och inte till de mål som finns för sjukförsäkring. En mer genomgripande reform kräver emellertid större förberedelsearbete än vad som varit möjligt inom ramen för den nu aktuella granskningen av aktivitetsersättningen. En ny utredning bör därför tillsättas i syfte att förbereda en sådan reform.

I dag kan ungdomar, som pga funktionsnedsättning har förlängd skolgång, beviljas aktivitetsersättning för att avsluta sina studier. Aktivitetsersättningen fungerar i dessa fall som ett studiestöd, vilket utredningen anser olyckligt. Oberoende av om en person har en funktionsnedsättning eller inte bör det ordinarie studiestöds-systemet tillgodose behovet av studiestöd. Utredningen föreslår följaktligen att Centrala Studiestödsnämnden (CSN) tar över ansvaret för studiestöd till ungdomar som pga funktionsnedsättning har förlängd skolgång. Detta innebär att ungdomar med funktionsnedsättning, liksom andra ungdomar, kommer att kunna få studiehjälp fram till och med första kalenderhalvåret det år de fyller tjugo år.

Ungdomar som pga funktionsnedsättning inte har avslutat sina grundläggande studier vid denna tidpunkt föreslås få en garanterad rätt till det högre bidraget inom studiemedlet.

Utredningens huvudförslag innebär att arbetslinjen ska vara utgångspunkten för samhällets insatser till personer med funktionsnedsättning. Utredningen menar att ett sådant arbete inte kan bedrivas framgångsrikt av försäkringskassan och föreslår därför att arbetsförmedlingen ska få ett tydligare ansvar för unga personer med funktionsnedsättning som behöver hjälp att komma ut på arbetsmarknaden.

Utredningen föreslår även ett antal förändringar i syfte att stärka arbetsförmedlingens uppdrag gentemot dessa ungdomar. Bland annat föreslås att tidsbegränsningarna för förberedande insatser och arbetspraktik tas bort och att utvecklingsanställningar ska kunna kombineras med insatsen "*särskild stödperson för introduktion och uppföljning (SIUS)*". Utvecklingsanställningar ska också kunna pågå i mer än ett år, om de kombineras med arbetsmarknadspolitiska program, för att

utveckla den enskildes arbetsförmåga. Fler ska också få tillgång till subventionerade anställningar.

För att arbetsförmedlingens arbete ska bli mer kraftfullt föreslår utredningen att vissa arbetsmarknadspolitiska insatser blir mer flexibla. Utredningen föreslår bland annat att insatserna arbetspraktik och förberedande insatser ska kunna lämnas under längre perioder än idag och att utvecklingsanställningen, som är en form av subventionerad anställning, ska kunna kombineras med andra former av insatser från Arbetsförmedlingen.

Utredningen bedömer att förslagen kan börja gälla fr o m den 1 januari 2010. För personer som avslutar sin aktivitetsersättning under år 2010 föreslås att en period om ytterligare sex månaders aktivitetsersättning ska kunna beviljas som en övergångslösning. Detta ska dock inte gälla de personer som har haft ersättningen för förlängd skolgång eller som med anledning av de övergångsbestämmelser som infördes den 1 juli 2008 haft ytterligare en period med aktivitetsersättning enligt äldre regler.

Utredningens huvudförslag är att arbetsförmedlingen får ett tydligare och utökat ansvar för unga personer med funktionsnedsättning som behöver hjälp att etablera sig på arbetsmarknaden. Många av dem som beviljas aktivitetsersättning har uttalat behov av arbetsmarknadspolitiska insatser. Genom att renodla uppdragen så att arbetsförmedlingen får ett tydligare ansvar för dessa ungdomar, medan försäkringskassan ansvarar för försörjningen till ungdomar med omfattande funktionsnedsättningar, kan en mer ändamålsenlig användning av resurser och befintliga system komma till stånd.

Försäkringskassan kan idag bevilja aktivitetsersättning om en elevs grundläggande skolgång har blivit förlängd med anledning av en funktionsnedsättning. Sjukförsäkringen fungerar i dessa fall som en form av studiestöd. Utredningen menar att detta är en särlösning som bör avskaffas. Istället ska det ordinarie studiestödssystemet, som CSN ansvarar för, anpassas så att det även tillgodoser behoven vid förlängd skolgång.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag att avskaffa nuvarande aktivitetsersättning och att den ersätts med ett sjukbidrag för unga, SU. Otvetydigt är att det skett en inlåsningseffekt i fallet med aktivitetsersättningen, vilket inte är acceptabelt. Med SU snävas den målgrupp in som kan komma ifråga för ersättningen och riskerna för att unga ska fastna i bidragssystemet minskar därmed. Dock förutsätter detta att de unga som tidigare haft men inte längre får ersättning

erbjuds ett sammanhängande batteri av insatser med hög kvalitet och att det till detta finns kopplat en försörjning genom arbetsmarknadssystemet. Samhället måste ha höga ambitioner när det gäller att ge unga människor med funktionsnedsättningar stöd och möjligheter att utveckla sin arbetsförmåga även i de fall där det krävs omfattande insatser under lång tid.

Utredningens förslag att arbetslinjen ska vara i fokus och att arbetsförmedlingen ska få ett utvidgat uppdrag är således mycket positivt. Det måste tillföras resurser och kompetens hos arbetsförmedlingen för att de ska ha möjlighet att lyckas med sitt uppdrag. Förslaget från utredningen om att medel måste omfördelas från försäkringskassan till arbetsförmedlingen är därför nödvändigt.

Ett orosmoln är hur de unga ska klara sin försörjning mellan de olika insatserna som arbetsförmedlingen ska erbjuda dem. Unga människor med funktionsnedsättningar har ytterst sällan varit ute i arbetslivet, vilket innebär att de också står utanför a-kassan. Med anledning av detta är det mycket viktigt att frågan om deras försörjning får en lösning så att de inte riskerar att bli beroende av försörjningsstöd under vissa perioder.

Förvaltningen tycker att det är bra att SU, till skillnad från den nuvarande aktivitetsersättningen, inte föreslås bli tidsbegränsad. För de människor där det framstår som helt osannolikt att de någonsin kan komma in på arbetsmarknaden är det viktigt med en långsiktigt trygg ekonomisk situation.

Det finns många grupper av unga människor som behöver stöd för att utveckla sin arbetsförmåga. Förvaltningen vill avslutningsvis särskilt framhålla gruppen unga människor med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det är en ökande grupp i samhället, vilket är mycket bekymmersamt. De kommer inte att få rätt till den nya föreslagna sjukförsäkringen. Alltför många av dessa ungdomar står idag helt utanför arbetsmarknaden. Det är därför ytterst angeläget att erbjuda insatser som gör att de inte hamnar i ett livslångt utanförskap.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Brist på brådska – en översyn av aktivitetsersättningen (SOU 2008:102).
(Endast sammanfattningen bifogas. Hela utredningen finns tillgänglig på Insyn – se www.insyn.stockholm.se/farsta.)